

A. E. INGMAN

Hovilinnoja ja usvapatsaita

Kootut speifiromaanit

Kustantamo Helmivyö

Hovilinnoja ja usvapatsaita

A. E. Ingman

Hovilinnoja ja usvapatsaita

Kootut spefiromaanit:
Latvasaaren kuninkaan hovilinna
Kahden taalarin raha
Rimpisuon usvapatsas

Kustantamo Helmivyö
Turku 2026

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen,
erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden,
saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta")
mukaisesti on kielletty.

A. E. Ingman: *Hovilinnoja ja usvapatsaita*
Latvasaaren kuninkaan hovilinna julkaistu alun perin 1916
Kahden taalarin raha julkaistu alun perin 1917
Rimpisuon usvapatsas julkaistu alun perin 1915
Kaikki julkaissut Kustannusosakeyhtiö Kirja
Toim. Juri Nummelin
ISBN 978-952-7469-85-9
Painopaikka: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

A. E. Ingmanin spefiromaanit

Juri Nummelin

Varhaisen suomalaisen nuorisokirjallisuuden pojille suunnatut kirjat olivat useimmiten eräkertomuksia, joissa sankarit pystyivät selviytymään ankarissakin oloissa, kuten Eino I. Parmasen *Haukkavuoren aarre* (Yrjö Weilin 1907) ja Väinö Voionmaan *Erämiehet* (Kansanvalistusseura 1909). Itsenäisyyden myötä joukkoon tulivat myös historialliset seikkailut, joissa usein käytiin taistoon venäläisiä tai ruotsalaisia vastaan.

Joukkoon mahtuu kuitenkin muutamia tieteis- ja fantasia-aineiksia sisältäviä teoksia, vaikka ne olivatkin pitkään vähemmistössä suomalaisten poikakirjojen keskuudessa. Tärkein alan varhaisista tekijöistä oli sotilas- ja vankilapappi A. E. Ingman (1860–1917). Hän kirjoitti 1910-luvulla kolme tieteiskirjallisuuden ja fantasian alaan kuuluvaa romaania, jotka ovat nousseet omassa lajissaan klassikon asemaan: *Rimpisuon usvapatsas* (1915), *Latvasaaren kuninkaan hovilinna* (1916) ja *Kahden taalarin raha* (1917; julkaistu postuumisti). Keskimäistä tutkija Liisi Huhtala on kutsunut tieteiskertomuksen ja eräseikkailun yhdistelmäksi, kun taas Jussi Vainikaisen bibliografiassa teokset on merkitty nuortenfantasiaksi. Toisaalta teoksia käsittelevät myös Jari Koponen ja Vesa Sisättö suomalaisen scifikirjallisuuden historiassaan. Tämä kertookin fantasian määrittelyn vaikeudesta, samoin siitä, että varhaisvaiheissaan scifi ja fantasia ovat kuuluneet vahvasti yhteen. A. E. Ingmanin teokset vaikuttavat hyväksytyyn myös kansalliseen kirjallisuuden kaanoniin, sillä *Rimpisuon usvapatsas* julkaistiin vuonna 2007 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arvovaltaisessa Suomalaisen kirjallisuuden klassikoita -sarjassa, tosin ai-noana spefin piiriin selkeästi kuuluvana teoksena. Kirjassa on myös tunnetun kirjallisuudentutkijan Leena Kirstinän jälkisanat, joissa hän ei tosin juuri sijoita teosta fantasian kontekstiin.

Rimpisuon usvapatsas ei varsinaista fantasiaa kuitenkaan ole. Otsikon usvapatsaan arvoitus selviää luonnollisesti, mutta kirjassa on

sivujuonne, jossa lappalaisnoita vaikuttaa kironneen päähenkilöt, Matin ja Jussin, jotka ovat lähteneet selvittämään usvapatsaan tapausta. Poikia seuraavat erinäiset onnettomuudet. Lopussa pojat löytävät linnan tapaisen kivirakennelman. Sen sisällä on apinaa esittävä patsas, jonka silmät ovat jalokiviä. Sen sisältä löytyvään kultaan on kaiverrettu selvittämättömiä riimukirjaimia. Boris Hurtta on omassa Ingmania käsittelevässä artikkelissaan pohtinut, että apinapatsaan oli tarkoitus esiintyä Ingmanin myöhemmissä teoksissa, mutta tämä on pelkkää spekulatiota. Joka tapauksessa Ingman jättää patsaaseen ja siihen kaiverrettujen riimujen mahdollisuudet hyödyntämättä.

Teoksen lukemista häiritsee se, että Ingman käytti sitä myös tuntemiensa sananlaskujen tallentamiseen, ja päähenkilöt Matti ja Jussi keskustelevat lähinnä vanhentuneiden kompien avulla. Vuonna 1955 ilmestyikin WSOY:n kustannustoimittajan Pentti Huovisen muokkama laitos, josta sananlaskuja oli vähennetty; vuoden 2007 laitoksessa käytettiin ensimmäistä laitosta, jossa Ingmanin svetisismejä sisältävä kieli on säilytetty sellaisenaan.

Ingmanin seuraava romaani *Latoasaaren kuninkaan hovilinna* oli jo varmempaa tekoa, vaikka siinäkin ainekset eivät tunnu liittyvän täysin yhteen. Ainesten eriparisuus voi myös osaltaan selittää teoksen viehätystä. Kirjassa on ajan seikkailukirjallisuudelle tyypillinen rakenne sisäkkäiskertomuksineen, ja se alkaa klassisen jyrkästi: "Vain suuresti empien olen ryhtynyt kertomaan niistä tapahtumista, joista tässä kirjassa on kyse." Tekee ylipäätään mieli väittää, että Ingman kuului selvästi niin sanottuun "tarinankertojien aikakauteen" ("age of the storytellers"). Termiä on käytetty englanninkielisestä viihde- ja lukemistolehtikirjallisuudesta, ja sillä viitataan kirjailijoihin, jotka ovat luoneet klassisia tai jopa ikonisia hahmoja, joista on tehty elokuvia ja muita versioita pitkään alkuperäisten tarinoiden jälkeenkin. Ajan kirjailijoita ovat muun muassa Arthur Conan Doyle, Rudyard Kipling ja Edgar Rice Burroughs, joiden hahmoja olivat Sherlock Holmes, Mowgli ja Tarzan. On epäselvää, tunsiko Ingman näiden englantilaisten kirjailijoiden tuotantoa, mutta usein kirjallisuudenhistoriassa on päädytty samanlaisiin lopputuloksiin toi-

sista riippumatta. Samalla Suomessa ovat resurssien puutteessa jääneet tekemättä suurisuuntaiset filmatisoinnit Ingmanin kaltaisten klassikoiden teoksista, jotka olisivat voineet pitää kirjoja vielä enemmän elossa.

Latvoasaaren kuninkaan hovilinnan aloittavassa kehyskertomuksessa minäkertoja selittää, miten sai haltuunsa setänsä käsikirjoituksen muutamia vuosikymmeniä sitten tapahtuneista asioista. Jo tässä kohtaa Ingman onnistuu kiehtomaan lukijaa kuvauksella pitkästä salalokeron etsimisestä. Sisäkkäiskertomuksessa minäkertoja (kehyskertomuksen minäkertojan setä) lähetetään oman setänsä kanssa Itä-Suomeen fiktiiviselle Riitalammille ottamaan kiinni rikollisjoukkion johtaja Kyttyrä-Jaska. Erätarinoiden lukijoille kiinnostavampaa on varmasti Ingmanin kuvaus siitä, miten Riitalammilla liikutaan ja mil-laista riistaa sieltä saa (yhdessä kohtauksessa minäkertoja ampuu ilman kunnollista syytä suden ja sen pennut), mutta fantasian tai ylipäättään spekulatiivisen fiktion kannalta kiinnostavinta on sisäkkäiskertomuksen sisäkkäiskertomus. Minäkertoja on yksin jätetty asemapaikalleen odottamaan, että muut saavat Kyttyrä-Jaskan joukkioineen kiinni, löytää vaikeakulkuisesta saaresta vanhan linnan ja alkaa tutkia sitä. Hän löytää salaperäisen rasian, jonka avaamiseen vaaditaan salasana. Kun hän sen lopulta keksii, rasiasta löytyy mainittu kertomus. Siinä kuvaillaan, miten linnan rakennuttaja sai selville egyptiläisten vanhan salaisuuden, jonka avulla painovoima voidaan voittaa. Tämä sisäkkäiskertomuksen sisäkkäiskertomus on yksi ensimmäisiä suomalaisen kirjallisuuden monia salaperäiseen ja eksoottiseen Egyptiin sijoituvia fantasioita. Boris Hurtta onkin arvelut, että Mika Waltari sai suoraan vaikutteita Ingmanin romaanista.

Sinänsä painovoiman voittaminen ei liity kirjan pääjuoneen juuri mitenkään eikä se vaikuta rikollisten kiinniottamiseen, lukuun ottamatta sitä, että se helpottaa linnassa olevan tykin käsittelyä. Se, että painovoiman voittaminen ei juuri liity kirjan varsinaiseen juoneen, tekee osaltaan sisäkkäiskertomuksen kiehtovammaksi kuin se ehkä muuten olisi. Samalla Ingman pääsee osoittamaan oppineisuuttaan tavalla, jota ei enää nuortenkirjallisuuteen liitetä: sisäkkäiskertomuk-

sen minäkertoja lukee Latvasaaren kirjastosta löytämänsä Pascalin teosta *Pensées* ja tajuaa, että sen nimi on salasana, jolla Egypti-kertomukseen pääsee käsiksi.

Latvasaaren kuninkaan hovilinna kuuluisi kuitenkin ehkä enemmän tieteiskirjallisuuden puolelle, mutta sen tieteellinen osuus, kuvaus siitä, miten egyptiläiset ovat voittaneet painovoiman, ei varsinaisesti perustu tieteeseen, varsinkaan kun Ingman ei lopulta kerro salaisuuden takana olevaa mekaniikkaa. Joka tapauksessa teos edustaa varsin kunniakkaasti varhaista suomalaista spekulatiivista fiktiota.

Samanlaista horjuvuutta, tosin vielä suurempana, on Ingmanin viimeiseksi jääneessä teoksessa *Kahden taalarin raha*. Se julkaistiin Ingmanin kuoleman jälkeen, mutta ilmeisesti tekijä ehti sen kuitenkin viimeistellä. Tämäkin teos jää outoon scifin ja fantasian väliseen rakkoon, eikä määrittelyä helpota se, että teoksessa on loputtoman tuntuisesti erilaisia sivujuonia ja juonenpolkuja, joita Ingman ei kuitenkaan halua kehittää mihinkään loogiseen lopetukseen. Toisaalta esimerkiksi Boris Hurtta ilmoittaa pitävänsä *Kahden taalarin rahaa* "täysiverisenä science fiction -romaanina". Kirjan ymmärtämisen suhteen on ongelmallista, että WSOY:n kustannusvirkailija Pentti Huovinen lyhensi teosta 1950-luvun laitokseen useita kymmeniä sivuja, Hurtan laskelman mukaan yli viidenneksen. Tämä myös haittaa teoksen lopun ymmärtämistä, sillä siinä esiintyy henkilö, jota ei alussa ole esitelty mitenkään.

Tämä sivujuoni romaanissa on kuitenkin selvimmin fantasiaa, kuvaus siitä, miten fiktiiviset Muklarin saaret ovat nousseet merestä ja miten ne lopussa vajoavat taas mereen. Asiaan liittyy ennustus, jonka mukaan saaret katoavat, jos niille rakennetaan sauna, jossa on kurkihirsi. Pojat rakentavat saunan muulla tavalla, mutta lopussa heille ilmestyy sotisopaan pukeutunut salaperäinen mies, joka kertoo, että asia ei rakennustavasta muuksi muutu ja Muklarit vajoavat mereen. Salaperäinen mies on ensimmäisen laitoksen alussa mainittu Roima, joka Muklarit on alun perin loihtinut esiin joutuessaan saksalaisten merirosvojen hyökkäyksen kohteeksi. Joka tapauksessa Roima ei esiinny myöhemmissä laitoksissa, ja on vaikea hahmot-

taa, miksi Pentti Huovinen on katsonut tarpeelliseksi poistaa hahmo kirjasta. Fantasiaa lähellä ovat myös maininta lepakkona esiintyväs- tä merihirviöstä Kraklasta (jota Boris Hurttu arvelee Draculan muun- nelmaksiksi) sekä ajatus siitä, että Norjan rannikolla oleva kurimus heittää Suomenlahden rannikolle outoja mereneläviä.

Romaanissa on myös Jules Verne -henkinen kuvaus siitä, miten sankareina oleva nuoret pojat törmäävät Muklareilla kahteen sala- peräiseen tiedemieheen. Nämä ottavat pojat mukaansa matkalleen Etelä-Amerikkaan, jonne heidät johdattaa vanhaan rahaan kaiver- rettu kartta. Amazonin varrelta retkue löytää intiaanien erikoisen keksinnön, jossa apinoista erittyvä energia pyörittää myllyä. Kek- sinnön perusteita ei kuitenkaan selitetä, mikä oli Ingmanille selvästi tyypillinen tapa käsitellä ideoitaan.

Kahden taalarin raha on kiinnostava kuriositeetti, jossa on kuiten- kin klassikon jyrkeyttä, mutta se jää jälkeen *Latvasaaren kuninkaan hovilinnan* kiehtovuudesta. Tässäkin romaanissa on omat rakenteel- liset ongelmansa, mutta *Kahden taalarin raha* jää liian episodimaiseksi teokseksi. 2020-luvun lukija voi miettiä, millaisia maailmantason klas- sikkoja olisi voinut syntyä, jos Ingman olisi voinut jatkaa ja jos hän- nen teoksiaan olisi kustannustoimitettu jo tuoreeltaan jätkevämpään suuntaan.

Helmivyö julkaisee nyt kaikki A. E. Ingmanin spefiromaanit yksissä kansissa. Tekstit on otettu ensimmäisistä laitoksista eikä tekstiä ole toimitettu samalla tavalla kuin Pentti Huovinen 1950-luvun uusinta- painoksissa. Rimpisuon usvapatsasta lukuun ottamatta teoksia ei ole tässä muodossa julkaistu koskaan uudestaan painettuna. Teokset ovat kirjassa paremmuusjärjestyksessä, heikoin viimeisenä. Kirja on osa hankettani taltioida suomalaisen fantasiakirjallisuuden historiaa ja tuoda sitä uusien lukijoiden ulottuville.

Latvasaaren kuninkaan hovilinna

Sedän lipasto

Vain suuresti empien olen ryhtynyt kertomaan niistä tapahtumista, joista tässä kirjassa on puhe. Ei siksi, että niitä laatunsa tähden tarvitsisi pitää salassa. Päinvastoin niistä kerrottiin siihen aikaan, kun ne sattuivat, jokaisessa sanomalehdessä, ja oikeudenkäynti niiden johdosta oli mahdollisimman julkinen. Mutta itse tapahtuma-ajasta ei ole vielä kulunut neljäkymmentä vuotta. Muutamia niistä henkilöistä, joitten nimet olivat sekaantuneet oikeudenkäyntiin, mutta jotka kuitenkin pätevien todistusten puutteessa vapautettiin kaikesta vastuusta, saattaa vielä olla elossa.

Tämä on saattanut minut kahden vaiheille, sopiiko näitten tapahtumien yksityiskohtia kertoa, vai olisiko ne iäksi haudattava.

Mutta »setä», joka näissä seikkailuissa oli uskollinen kumppanini – ja jonka ansioksi on luettava, että nämä vaaralliset rikolliset saatiin kiinni – on minulta vaatinut nimenomaisen lupauksen, että kun hän on viimeisen matkansa suorittanut, en pitäisi enää salassa, mitä tässä asiassa on tähän asti salassa ollut. Kun viime kesänä kävin häntä tälle matkalle saattamaan, viivysin paikkakunnalla, kunnes sain selkoa siitä, että varsinaisten asianomaisten sukulaisista ei ole nyt enää elossa kuin yksi ainoa. Hänkin on parantumaton heikkomielinen eikä tiedä tästä maailmasta mitään. Asianomaiset itse ovat jo kaikki kuolleet; viimeinen heistä kuitenkin aivan äsken.

Minua ei asiain näin ollen enää mikään estä kertomasta sitä, minä tässä asiassa yksin nyt tunnen. Olin sedän testamentin toimeenpanija. Hänen papereissaan oli jäähyväiskirje minulle, jossa hän muistuttaa minua lupauksestani, mutta samalla lausuu toivomuksenaan, etten mainitsisi hänen nimeänsä. »Ne vanhat ystäväni», hän kirjoittaa, »jotka vielä elävät, tuntevat kyllä muutenkin minut itse tapahtumista, ja muille pysyn mieluummin tuntemattomana.» Kun

siis seuraavassa kertomuksessa en ole maininnut henkilöitä ja paikkoja niiden oikealla nimellä, en ole näin menetellyt syystä, että pelkäisin jotakin, vaan kunnioittaakseni sedän toivomusta ja ollakseni loukkaamatta niitä henkilöitä, jotka muuten saattaisivat pahastua.

Sedän kirjeen luettuani yritin terästää muistiani ja huomasin ihmeekseni, että paljon noista yhdessä eletyistä seikkailuistamme oli jo muististani haihtunut. Tämänkin mahdollisuuden oli setä ottanut huomioon ja kirjeeseensä lisännyt jälkikirjoituksen: »Etsi lipastostani se salalaatikko, jota en ole sinulle ennen näyttänyt. Sieltä löydät kultakelloni, jonka kuoreen olen kaiveruttanut sinun nimesi, sillä se on nyt sinun omasi. Löydät myös kertomuksen yhteisistä seikkailuistamme kesällä... –»

Sedän iso kultakello oli ollut ihailuni esineenä siitä asti, kun se houkutteli minua astumaan ensi kertaa omin jaloin poikki lattian. Se oli vanhanaikainen lyövä taskukello, vain kerran kuukaudessa vedettävä. Parikymmentä vuotta sitten se itse oli saanut lyönnin – puukoniskun –, joka oli täydelleen läväissyt sen pyöreän ruumiin. Samassa tilaisuudessa se heitti henkensä omistajansa hengen edestä. Sedän vanhalta palvelijattarelta sain nyt tietää, että setä vuosi sitten oli lähettänyt kellon Englantiin, jossa koko sisusta oli tehty uudestaan ja kuoret korjattu. Itse oli eukko nähnyt minun nimeni ulko-kuoressa, kun »vanha kamreeri» aina kuukauden ensimmäisenä päivänä veti kelloa. Kello oli eukon allakkana. Mutta kaksi viikkoa sitten, kun kamreeri joutui vuoteen omaksi, oli kello eräänä aamuna poissa, eikä sitä ollut sen jälkeen nähty. Eukko oli tästä kovin huolissaan, sillä hän tiesi, että yksin kellon korjaus oli maksanut »paksun pakan seteleitä». Lohdutin nyt eukkoa sillä, että kultakello oli kamreerin omilla teillä ja kyllä löydettävissä.

Olen kertonut sedän kellosta siitä syystä, että tämä kirja olisi ilman sitä arvatenkin jäänyt kirjoittamatta: kellotta en olisi ehkä sedän kertomustakaan käsiini saanut.

Sedän papereita selaillessani olin koko ajan kuullut kellon napsetta, mutta luulin sen kaikuvan viereisestä huoneesta. Nyt rupesin kuuntelemaan tarkemmin ja huomasin napseen tulevankin sedän isos-

ta lipastosta. Hänen kellonsa oli siis vedettynä, ja napseen johdolla luulin heti löytäväni kyseisen salalaatikon. Setä, joka oli erinomainen puuseppä, oli itse tehnyt lipaston ja, paljon joutoaikaa kun hänellä oli, varustanut siihen suuren määrän salalaatikoita ja -kaappeja. Suurimmasta kaapista ilmestyi, jos sattui tulemaan vieraita, pari salaperäistä nelikulmaista pulloa, jotka sedän tiedonannon mukaan sisälsivät linnunmaitoa eli voimantasoitustippoja, erästä apteekin lääkettä, joka tekee heikon väkeväksi ja väkevän heikoksi.

Luulin tuntevani sedän lipaston kaikki salaisuudet. Oudoksuin siis sitä, että kultakello oli laatikossa, joka oli muka minulle tuntematon, ja päätin heti ottaa asiasta selon.

Poistin ensin kaikki vetolaatikat ja irroitin laskulevyn. Sen saraumat oli näet tehty siten, että levy oli irroitettavissa, jolloin suurimman salalaatikon kansi saatiin poistetuksi. Sitten poistin laatikko laatikon jälkeen koko sisustuksen ja aukaisin kaikki minulle ennestään tutut salalaatikat. Muuta en löytänyt kuin huolellisesti suljetun, osoitteella varustetun kirjekimpun. Lyijykynällä oli setä vapisevin käsin kirjoittanut: »Jos vastaanottaja ei elä enää, kun nämä kirjeet löydetään, on kirjeet lukematta poltettava.» Vastaanottajan tunsin hyvin, hän oli kuollut samana päivänä, jona lähdin sedän hautajaisiin. Kirjeet oli siis hävitettävä. – Koulupoikana ollessani olin monta kertaa sedältä pyytänyt jotakin noista vanhoista postimerkeistä, mutta aina turhaan. Kirjekuoret olivat kaikki frankeerattuja, siis sellaisia, joitten postimaksumerkintä on itse kuoreen leimattu. Kun kuorten joukossa oli yli kolmekymmentä 20:n kopeekan merkkiä, punaisia ja mustia, kaikki erinomaisessa kunnossa, en katsonut olevani oikeutettu niitä hävittämään, vaan laitoin uuniin tulen, poltin kaikki kirjeet ja lähetin kuoret luotettavan postimerkkikauppiiaan välityksellä myytäväiksi. Sedän jäljellejäänyt omaisuus, joka melkein kokonaan oli testamentattu hyväntekeväisyyslaitoksille, tuli täten melkoisesti nousemaan.

Nyt kai kohta löytäisin sen salalaatikon, mistä napse kuului. Tässä luulossani erehdyin suuresti. Sillä mihin paikkaan lipastoa hyvänsä painoin korvani, kaikkialle kuului napse samanlaiselta. Hetken

perästä luulin kuitenkin huomanneeni napseen lähtevän itse päällislevyn vasemmalta syrjältä. Tarkasti tutkin jokaista pienintäkin saumaa epäilemäni paikan kohdalta. Kaikki turhaan. Ei pienintäkään nappulaa tai ponninta. Aloitin kuuntelemiseni uudestaan. Tunnin perästä olin täysin varma siitä, että kellon naksutus kuului ihan yhtä selvästi oikean kyljen alareunasta kuin päällislaudan vasemmalta syrjältä. Tuo hermostuttava napse oli saattanut minut ihan pökeryksiin. Ja samassa muistin, että juuri tänään oli kuukauden ensimmäinen päivä. Huomenna ei naksutusta ehkä kuuluisikaan enää. Tunsin, että jos tätä turhaa etsintää jatkan, olen huomenna työhön kykenemätön. Ja huomenna on minun pidettävä huutokauppa, missä sedän irtaimisto hajoitetaan kaikkiin ilmansuuntiin. Kello kävi kahtatoista. Riisuin vaatteeni, heittäydyin sänkyyn ja – samassa silmänräpäyksessä nukuin.

Kun sanon »nukuin», en tarkoita, että olisin todellista unta nukkunut, enpä edes »koiran untakaan». Sillä kauheat unennäöt rupesivat minua heti vaivaamaan. Olin kellotehtaassa, ja joka kulmalta rakkuttivat kellot niin, että korviani vihlaasi. Äkkiä mahdottoman suuri könniläinen astui paikaltaan seinän vierustalta ja rupesi vakavin askelin lähestymään minua. Osoittimet näyttivät 12, ja alkavasta hyrinnästä ymmärsin, että se rupeaa lyömään. Samassa tuli siitä Könnin kuuluisa konekuokkija. Raksahdukset paukkuivat kuin pyssynlaukaukset, ja joka raksahduksella astui hirviö askeleen minua kohti ja kohotti kaamean kuokkansa korkealle ilmaan. En päässyt paikalta liikahdamaan. Kuokkija irvisteli minulle kamalasti ja kohotti viimeisen kerran raskaan aseensa. Mutta ennenkuin tämä ehti päälakeni murskaksi ruhjaista, sain ylenmääräisellä voimaponnistuksella pielukseni heitetyksi miehen kasvoihin. Kuului aika jyrrinä, ja koneisto pysähtyi. Seisoin keskellä lattiaa, ja pieluksen olin heittänyt sedän lipastolle. Olin niin valveilla ja pirteä kuin ihminen ikinä voi olla. Rupesin nauramaan itselleni täyttä kurkkua enkä voinut nauruani pidättää, vaikka muistin, että setä muutama päivä sitten oli maannut ruumiina tässä samassa huoneessa. Niin hullunkuriselta tuntui minusta tilani ja unennäköni. Kello oli 12. Olin nukkunut puolen tun-

nin verran.

Nauruni kuitenkin taukosi yhtä äkisti, kuin se oli alkanut, ja kyyneleet nousivat silmiini. Tunsin äkisti elävästi, ettei ollut päiviä kulunut siitä, kun setä oli ollut tässä huoneessa, vaan että hän oli käynyt huoneessa juuri nyt, ettei ollut kahta minuuttia kulunut siitä, kun hän oli huoneesta poistunut.

Mitenkään en tuntenut voivani nyt nukkua. Puin päälleni uudestaan ja istuuduin sedän nojatuoliin.

Mutta mitä nyt?

Nukkumaan mennessäni olin jättänyt lipaston kaikki laatikot huisikin haiskin lattialle, tuoleille ja pöydille. Ainoastaan laskulevyn olin nostanut takaisin paikalleen, pannut saranoilleen ja lukinnut. Nyt olivat kaikki sekä isot alaosaston laatikot että yläosaston pikkulaatikot laskulevyn takana tarkoin paikoillaan lipastossa. Yksi ainoa pieni salalaatikko, juuri se, joka oli erikoisen vaikeasti löydettävissä, oli osaksi vedetty auki. Laskulevy oli laskettu alas. Sen päällä oli sedän kultakello. Se oli pysähtynyt lyönnilleen klo 12.

Sedän kultakello oli siis onnellisesti käsissäni. Mutta käsikirjoitus? –

Panin heti uudelleen maata ja nukuin levollisesti aamuun asti.

Seuraavan päivän huutokauppa oli tapahtuva siten, että kaikki huudot oli maksettava heti käteisellä. Olin varustanut muutamia satoja mukaani ostaakseni yhtä ja toista setävainajan tavaroista. Lipastoa en kuitenkaan ollut uskaltanut ajatella, kun hyvin tiesin sen tulevan kalliiksi, koska se oli kauttaaltaan kallisarvoisista puulajeista tehty ja taiteellisilla leikkauksilla koristeltu. Päätin kuitenkin, etten laske sitä menemään toisille, jos varani suinkin myöntävät. Järjestin siten, että lipasto oli ensimmäisiä kapineita, jotka myytiin. Eräs talonpoikapohatta huusi heti sata markkaa, ajatellen siten saattaneensa kaikki kilpailijat vaikenemaan. Mutta kun naapuripitäjän nimismies heti jatkoi: kaksi vertaa! poistui pohatta pelistä. Viisin ja kymmenin markoin kasvoivat huudot puoliväliin neljättä sataa, jolloin nuija napsahti ja sedän lipasto oli minun.

Eräs vanha, taitava puuseppä, joka oli koko ajan seisonut vieres-

säni, onnitteli minua sanoen, että nykyajan hintojen mukaan ei kannattaisi tuommoista tehdä tuhannellakaan markalla, ja lisäsi, että semmoista ruusuapuuta, jota sisusta on, ei saa enää rahallakaan. Moni muu esine, jota olin ajatellut ostaa, oli minun nyt pakko jättää. En katunut kuitenkaan kauppaani, sillä minun täytyi saada selville, missä kello oli ollut ja käsikirjoitus arvatenkin vielä oli kätkeytynä. Ennen ei mieleni saanut rauhaa.

Saatuani lipastoni kotiin ryhdyin heti uudestaan sen salaisuuksia tutkistelemaan. Joka ilta, päivätyön loputtua, etsin tuota salaperäistä kätköpaikkaa, yhä vain löytämättä. Eräältä tuttavalta sain lainata isonpuoleisen puuseppäkirjan, jossa kuvattiin ja selitettiin kaikenlaisia salalaatikoita ja niiden koneistoja. Ei mikään näistä selityksistä sopinut minun lipastooni. Eräs puuseppä ehdotti selkälaudan irrottamista kyljistä. Tähän en kuitenkaan tahtonut ryhtyä. Osaksi pelkäsin siten ehkä turmelevani koneistoa, jos oli semmoinen olemassa, osaksi niitä leikkauksia, joilla sekin osa tästä huonekalusta oli varustettu. Lipasto oli näet tarkoitettu seisomaan vasen kylki ikkunan vieressä, jolloin alas laskettua laskulevyä voi käyttää kirjoituspöytänä. — Kuukauden perästä olin perin kyllästynyt kaikenlaisiin huonekalujen salaisuuksiin. Olinpa melkein hieman harmissani setävainajaan, ikäänkuin hänelle ei olisi pitänyt lukea ansioksi sitä, etten kyennyt hänen salaisuuksiaan ilmi saamaan.

Poikani oli useat kerrat väittänyt salaisuuden olevan rautanaulassa, joka oli lyöty alhaalta päin toiseen takajalkaan. Sillä oli silminnähtävästi kiinnitetty jokin tukipuu jalkaan tätä huonekalua tehtäessä, ja kun naulaa ei saatu vedetyksi ulos, oli se katkaistu ja viilattu puun tasalle, ettei se riipaisisi lattiaa. Viilanjaljetkin olivat vielä näkyvissä sekä naulassa että jalassa. Mahdotonta oli, että se olisi missään yhteydessä salaisuuden kanssa.

En saanut pojalta kuitenkaan rauhaa, ennenkuin olin nostanut lipaston kylkeä niin paljon, että hän pistämällä muutamia paksuja kirjoja kyljen alle pääsi vielä kerran naulaansa tarkastamaan. Viereisestä huoneesta näin, kuinka hän monta kertaa veti ulos ennen mainittua pientä salalaatikko milloin enemmän milloin vähemmän ja joka

A. E. INGMAN

Hovilinnoja ja usvapatsaita

Sotilas- ja vankilapappi A. E. Ingman (1860-1917) kirjoitti kolme seikkailuromaania: *Rimpisuon usvapatsas* (1915), *Latvasaaren kuninkaan hovilinna* (1916) ja *Kahden taalarin raha* (1917). Ne ovat tieteiskertomuksen ja eräseikkailun yhdistelmiä, ja Ingmania pidetäänkin suomalaisen poikakirjallisuuden ensimmäisenä klassikkona. Ingmanin keksinnöt ovat mielikuvituksellisia: painovoiman voittavia laitteita ja apinoiden pyörittämiä sähkömyllyjä. Kirjoissa on myös vahva fantasian elementti, kuten merihirviöitä ja muinaisen Egyptin salaisuuksia.

Teoksia ei ole ollut samoihin kansiin painettuna sataan vuoteen. Tässä kirjassa käytetään ensimmäisten painosten kieliasua, ja varsinkin *Kahden taalarin raha* hyötyy siitä, että sitä ei ole lyhennetty niin kuin 1950-luvun laitokselle tehtiin. Kirjan avaa Juri Nummelinin perusteellinen esipuhe.

ISBN 978-952-7469-85-9

Kansikuva: T. Ronkainen